

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste Commissie voor VWS
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Onderwerp : Inbreng voor Commissiedebat Wmo 31 maart
Datum : 28 maart 2022
Inlichtingen bij : Thomas Ronnes, t.ronnes@iederin.nl
Referentie : 22-784
Bijlagen : 1

Geachte Tweede Kamerleden,

Op 31 maart bespreekt u onder meer de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Van de ruim twee miljoen mensen met een beperking of chronische ziekte in Nederland valt minder dan 5% onder de Wet langdurige zorg (Wlz). De overige 95% is aangewezen op de Zorgverzekeringswet, Jeugdwet of de Wmo als het gaat over het krijgen van passende zorg en ondersteuning, hulpmiddelen, woningaanpassing en/of mobiliteit. Toegang tot deze Wmo-voorzieningen is voor hen essentieel om hun leven goed in te richten en op gelijke voet deel te kunnen nemen aan de samenleving.

De afgelopen zes jaar hebben ons geleerd dat de beloften van de decentralisatie, zoals maatwerk en tijdige passende zorg en ondersteuning dichterbij de burger, te weinig zijn waargemaakt. Mensen met een (complexe) zorgvraag ervaren bureaucratie, onvoldoende deskundigheid en lange doorlooptijden in de toegang. Er wordt vooral gewerkt met kortlopende beschikkingen die niet passen bij de levenslang en levensbrede vraag van mensen met een beperking of chronische aandoening.

Nieuwe fase: gemeenten gaan over tot bezuinigen en verschraling

Steeds vaker zien wij nu dat gemeenten, al dan niet gedreven door financiële krapte, de randen van de wet op zoeken. En daar zelfs moedwillig overheen stappen, na [aansporing vanuit de VNG](#) en met oogluikende [instemming vanuit het kabinet](#).

In de bijlage vindt u een beknopt overzicht van de vele meldingen die het afgelopen tijd bij ons meldpunt binnenkwamen. Daaruit blijkt dat gemeenten steeds meer buiten de bedoeling van de Wmo en andere wetten in het sociaal domein handelen. Op omvang en kwaliteit van voorzieningen wordt flink bezuinigd, de toegang wordt belemmerd, in plaats van maatwerk worden niet-passende algemene voorzieningen aangeboden. En mensen worden met wantrouwen tegemoet getreden. Aanvragers ervaren dat hun rechtspositie onder druk staat.

Waar mensen voorheen vaak nog succesvol in bezwaar of beroep gingen, zien wij nu dat zij moedeloos raken of zelfs te bang zijn om een belastende procedure tegen de eigen gemeente te beginnen. Mensen maken ook mee dat zij door een bezwaarcommissie in het gelijk worden gesteld, maar dat aan deze uitspraken geen uitvoering wordt gegeven.

Duurzame en structurele verbeteringen zijn nodig

De inrichting en uitvoering van de Wmo en aanpalende wetten in het sociaal domein moeten structureel beter geregeld worden. Eerder schreven wij hierover het [manifest maak het sociaal domein sterker en menselijker](#). Het gaat daarbij om een fundamenteel andere werkwijze, passende

financiering en het verbeteren van toezicht, medezeggenschap en inspraak. Een aanpak waarbij de opgave centraal staat, mensen krijgen wat nodig is om mee te doen en waarin ook de checks en balances in de lokale politiek beter geregeld zijn.

In aanloop naar het debat vragen wij uw aandacht voor de volgende punten:

1. Los de financieringskwestie op

Krappe gemeentelijke financiën versterken mechanismen waarin sturen op geld belangrijker wordt dan sturen op de opgave. Gemeenten moeten in de gelegenheid worden gesteld om hun wettelijke taken goed uit te voeren. Daarbij hoort een passend budget.

Wat wij vragen

- Maak een einde aan de strijd tussen de Rijksoverheid en de gemeenten over geld. Want mensen betalen de rekening van tekorten, bezuinigingen en doorgeslagen efficiency denken. Laat mensen niet langer de dupe zijn van de ruzie tussen twee overheidslagen.
- Zorg dat de stapeling van zorgkosten voor mensen met een beperking vermindert.

2. Ga uit van vertrouwen in plaats van wantrouwen

Hetzelfde samenspel van mechanismen dat uitmondde in de Toeslagenaffaire zien we terug in het sociaal domein: een star denken vanuit regels en financiën, wantrouwen jegens burgers en overschatting van hun zelfredzaamheid. De menselijke maat moet terug. Dat betekent niet denken vanuit de regelingen, maar vanuit de reële behoefte van inwoners. Om dit te realiseren moet onder meer worden geïnvesteerd in een onafhankelijke, deskundige, integrale toegang. Met laagdrempelige mogelijkheden voor second opinion.

Wat wij vragen

- Werk vanuit vertrouwen bij mensen met een ondersteuningsvraag en pas wet- en regelgeving daarop aan. Ongeacht om welk type ondersteuning het gaat, doe dat integraal: bij werk, school, wonen, mobiliteit, jeugdhulp, zorg of participatie.
- Stel de ondersteuningsvraag van mensen centraal en voer een onafhankelijke, deskundige beoordeling van de vraag in (onafhankelijke indicatiestelling). Zo wordt de beoordeling en aangeboden ondersteuning niet bepaald door louter het beschikbare budget of het beschikbare aanbod van ondersteuning. Gemeentelijk beleid (en aanbod) moet in lijn zijn met de bedoeling van de Wmo.
- Zorg voor meer en brede deskundigheid bij de toegang tot voorzieningen in het sociaal domein. Daarbij hoort ook meer deskundigheid over het pgb.

3. Versterk toezicht, medezeggenschap en inspraak

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) heeft eerder al geconcludeerd dat het opbouwen van de verplichte [gemeentelijke toezichttaak geen prioriteit](#) heeft gehad en dat er landelijk niet gesproken kan worden van toezicht van voldoende kwaliteit. Gemeenteraden nemen hierbij ook onvoldoende positie in.

Ongewenste gevolgen van beleid komen eerder aan het licht en bijsturing wordt veel beter mogelijk met sterker toezicht en met de versterking van de medezeggenschap en inspraak van inwoners. Hierin zijn snelle stappen nodig en mogelijk. De gebrekkige (democratische) controle op kwaliteit maakt dat lokale belangenbehartiging van mensen met een beperking en chronische ziekte ontzettend hard nodig is.

Wat wij vragen

- Zorg voor volwaardig toezicht op de kwaliteit van Wmo-voorzieningen. Spreek gemeenten hierop aan en vraag de minister vanuit zijn systeemverantwoordelijkheid erop toe te zien dat gemeenten uitvoering geven aan deze wettelijke taak.

- Versterk de rechtspositie van burgers. Te vaak moeten mensen naar de rechter om passende ondersteuning te krijgen. Stop met werkwijzen die de rechtspositie van burgers verder ondermijnen, zoals resultaatgericht beschikken of beschikkingsvrij indiceren.
- Verplicht, naar Deens voorbeeld, iedere gemeente een onafhankelijk platform van mensen met een beperking en chronische aandoening te bekostigen, te faciliteren en in positie te brengen. Dit platform wordt betrokken bij de lokale beleidsontwikkeling en besluitvorming. De lokale platforms werken samen met landelijke belangenorganisaties. De verbinding tussen landelijk beleid en uitvoering in de lokale praktijk wordt daarmee hersteld en wettelijk geborgd.

4. Verbeteringen jeugdhulp mogen geen vertraging oplopen

De uitvoering van de Jeugdwet/jeugdhulp verloopt in het algemeen niet goed genoeg, maar zeker niet voor kinderen en jongeren met een beperking of chronische aandoening. Ouders, kinderen en jongeren worden geconfronteerd met veel te lange wachtlijsten, ondeskundige, niet-passende en vaak te kortdurende hulp. Ieder(in) is als onderdeel van 'de vijfhoek' betrokken bij de Hervormingsagenda Jeugd. Onze inzet is ervoor te zorgen dat jeugd met een levenslange en levensbrede beperking of chronische ziekte - en hun gezinnen - in deze hervormingsagenda niet vergeten worden. Onze grootste zorg op dit moment is dat conflicten over geld tussen Rijk en gemeenten de inhoudelijk uiterst urgente verbeteringen in de weg staan. Dit levert schade op in onze achterban.

Wat wij vragen

- Zorg ervoor dat jeugd en hun naasten niet de dupe worden van bestuurlijke conflicten.

Wij verzoeken u deze punten bij uw overleg te betrekken. Als u hierover nog vragen heeft, kunt u altijd contact opnemen met Thomas Ronnes, t.ronnes@iederin.nl.

Met vriendelijke groet,

Illya Soffer, directeur Ieder(in)

Bijlage bij inbreng Ieder(in) commissiedebat Wmo

Onderwerp : Wet maatschappelijke ondersteuning

Datum : 28 maart 2022

Waar gaat het mis? Recente meldingen bij Meldpunt Ieder(in) over bezuinigingen en uitvoering sociaal domein

Bij Ieder(in) komen volop meldingen en andere signalen binnen dat gemeenten bezuinigen op de Wmo en overgaan tot allerlei 'ontmoedigingsmaatregelen'. Juist mensen met een complexe zorg- of ondersteuningsvraag ervaren dat het daardoor steeds moeilijker is om passende zorg en ondersteuning te organiseren.

De maatregelen op de Wmo nemen allerlei vormen aan. Soms zijn ze zelfs in strijd met de wet. Hieronder enkele van de vele meldingen die wij ontvangen.

WachtlIJst instellen voor aanvragen

Sommige gemeenten stellen ter ontmoediging een wachtlIJst in voor voorzieningen. Die kan flink oplopen. Deze gemeenten voldoen daarmee niet langer aan hun zorgplicht. Dit is bijvoorbeeld het geval in de gemeenten Amsterdam, Amersfoort en Smallingerland.

Gemeente Smallingerland

Mevrouw meldt dat in deze gemeente een wachtlIJst van drie maanden bestaat voor het aanvragen van huishoudelijke hulp. Er zit geen enkele beweging in haar aanvraag. Ze heeft er weinig vertrouwen meer in dat het binnen een redelijke termijn goed komt.

De kaasschaaf

In de praktijk zien we dat gemeenten bij herhaling de kaasschaafmethode hanteren. Bij elke ronde gaan er uren ondersteuning of hulp vanaf. Vaak zonder dat wordt gekeken wat iemand aan maatwerk nodig heeft. Dit is strijd met de Wmo.

Gemeente Emmen

Mevrouw heeft al heel lang huishoudelijke hulp, eerst 8 uur, toen 6 en nu 4 uur. Lichamelijk gaat het echter steeds slechter, dus wat te doen?

De botte bijl

Een enkele gemeente hanteert de botte bijl en halveert het aantal uren ondersteuning. Dit is onder meer het geval in Uden, Emmen en Smallingerland.

Gemeente Uden

Meneer belt dat er allerlei ondersteuning bij hem weggehaald is. Hij had eerst 9 uur ondersteuning en nu niets meer.

Doorschuiven naar netwerk of mantelzorg

Gemeenten denken ook hun tekorten op te kunnen vangen door een nog zwaarder beroep te doen op het vaak al overbelaste netwerk van vrijwilligers en mantelzorgers.

Gemeente Gilze Rijen

“Het is triest om te constateren dat ook in Gilze Rijen de Wmo het kind van de rekening wordt. Afgelopen maandag was er een informatieavond als opmaat naar de nieuwe kaders voor het maatschappelijk werk en jeugdzorg. Het is triest om te constateren dat al overbelaste vrijwilligers en mantelzorgers als oplossing worden gezien om alles betaalbaar te houden.”

Inkomenstoets waar dat niet mag

Een aantal gemeenten heeft een inkomenstoets ingevoerd om nieuwe aanvragen in te dammen. Dit gebeurde onder andere in Leusden en Krimpen aan den IJssel. Dit ging minister De Jonge te ver, liet hij bij eerdere debatten weten.

Gemeente Leusden

Via een belangenbehartiger ontvangen mail over de tekst op de website van gemeente Leusden: “Voor wie is huishoudelijke hulp via de Wmo bedoeld? De gemeente vindt het belangrijk dat er hulp wordt gegeven aan mensen die het echt nodig hebben. Dus aan mensen die niet in staat zijn hun huishouden te doen of zelfstandig hulp te regelen én geen geld hebben om zelf huishoudelijke hulp te betalen.”

Niet langer maatwerk, maar een algemene, niet-passende voorziening

Gemeenten bieden steeds minder maatwerk. In plaats daarvan krijgen inwoners een algemene voorziening. Dat is dan een voorziening die meestal minder goed aansluit bij wat iemand nodig heeft. Of waarvoor een hogere eigen bijdrage moet worden betaald. Dit is in strijd met de bedoeling van de Wmo.

Hiermee staat ook het persoonsgebonden budget (pgb) onder druk, omdat daarvoor maatwerkvoorzieningen nodig zijn. Voor inwoners is niet altijd duidelijk hoe zij in bezwaar moeten gaan als de gemeente hen doorverwijst naar een niet passende voorziening. Voorbeelden van gemeenten waar dit gebeurt zijn Alphen aan den Rijn, Amersfoort, Amsterdam, Groningen, Heerlen, Leeuwarden en Maastricht.

Gemeente Westerwolde

Mevrouw had een pgb Wmo voor begeleiding, maar toen ze verlenging moest aanvragen kreeg ze in juni een brief van de gemeente dat haar pgb werd ingetrokken, omdat de gemeente is gestopt met pgb's. Dit is tegen de wet. Ze werd verwezen naar een organisatie (Kozis) die hulp & ondersteuning biedt aan mensen met een verstandelijke beperking en mensen met psychiatrische problematiek. Mevrouw zit echt compleet klem omdat die hulp niet past.

Gemeente Veendam

Een begeleidster van iemand met Asperger geeft door dat de begeleiding vanuit de gemeente opeens als een algemene voorziening wordt aangeboden. De betreffende zorgvrager krijgt hierover een brief waarin staat dat de begeleiding 'anders geregeld' gaat worden. De zorgvrager wil zijn huidige pgb-begeleider behouden, mailt naar het Wmo-loket: "De brief over het anders regelen van de zorg heeft mijn leven op de kop gezet, veel onzekerheid en stress!" Het daaropvolgende gesprek met de Wmo-consulent wordt bovendien als zeer disrespectvol en beschadigend ervaren. Volgens de begeleidster doet de gemeente alsof die algemene voorziening de enige optie is en hebben ze het niet eens meer over maatwerkvoorzieningen. "Ze willen alles zonder indicaties en beschikkingen regelen."

Zo kort mogelijk beschikken

Nog weer andere gemeenten ontmoedigen burgers door het keer op keer afgeven van kortdurende beschikkingen, of door de toegang tot het persoonsgebonden budget steeds verder te beperken.

Gemeente Rotterdam

Mevrouw verzorgt met een pgb Wmo van 6 uur per week haar twee kleinkinderen, die naast haar wonen met hun ouders. Het ene kind heeft het syndroom van Down en het andere heeft ASS. Mevrouw heeft alle diploma's die vereist zijn. Al 10 jaar krijgt mevrouw dit pgb en de indicatie werd ook gewoon zonder problemen verlengd. Maar nu is de indicatie maar met 6 maanden verlengd. De medewerkers van de gemeente willen weer op familiebezoek komen en willen ook steeds meer medische gegevens weten.

Bezuinigen op preventie

Wij zien dat veel gemeenten bezuinigen op preventie, welzijn en ondersteuning van het netwerk. Terwijl dit juist een belangrijke manier is om verergering van klachten te voorkomen. Door op deze wijze in te grijpen in het aanbod van zorg en ondersteuning, zal het tekort alleen maar verder op gaan lopen.

Gemeente Ede

In de begroting staat een bezuiniging voor Werkracht, een organisatie die mensen in de Participatiewet naar werk helpt. "Heel vreemd. Werkracht moest juist meer gaan en zou juist meer moeten krijgen. We willen werklozen straks zo snel mogelijk weer aan een baan helpen. Inwoners worden nu geacht elkaar meer te gaan ondersteunen."

Bejegening is niet correct

Veel melders die een aanvraag doen worden afhoudend en zelfs onheus bejegend. Cliëntondersteuning is niet altijd beschikbaar en het is voor burgers niet duidelijk wat zij van de gemeente kunnen verwachten.

Gemeente op verzoek cliënte niet vermeld

Mevrouw wil een aangepaste driewiel fiets aanvragen waarmee ze makkelijker en sneller op pad kan gaan. De Wmo-consulent dreigt dat ze dan moet de elektrische rolstoel maar moet inleveren. Mag je geen twee hulpmiddelen naast elkaar hebben? Verder was de bejegening bijzonder slecht, hiervoor zijn later wel excuses aangeboden.

Van het kastje naar de muur

Gemeenten dwingen mensen om elders hun aanvraag te doen, terwijl het wel degelijk over Wmo-voorzieningen gaat. Zo worden mensen doorverwezen naar bijvoorbeeld het CIZ voor een Wlz-indicatie terwijl duidelijk is dat die daar zonder meer zal worden afgewezen. Tijdige passende zorg of ondersteuning raken zo volkomen uit beeld.

Gemeente op verzoek cliënte niet vermeld

Een bewoner die MS heeft, rolstoelgebonden is, maar nog wel haar eigen regie voert, heeft alleen twee keer per week hulp bij het douchen. Haar gezondheid gaat wel steeds verder achteruit, er is wat meer ondersteuning nodig en daarom heeft ze van de gemeente een Wlz-indicatie moeten aanvragen. Die is afgewezen, omdat ze nog te veel 'eigen regie' voert voor de Wlz. De gemeente heeft haar vervolgens verwezen naar een Fokuswoning, maar ook daarvoor is ze nog 'te goed'. Omdat het thuis steeds lastiger wordt, is ze nu opgenomen in een dure revalidatie-instelling en daarna misschien tijdelijk bij een vriendin. Ze heeft een huis geaccepteerd dat volgens de gemeente niet geschikt is. Nu verwijst de gemeente naar CIZ en het CIZ stuurt haar terug naar de gemeente. Wat nu?

Druk opvoeren met aangekondigde bezuinigingen

Gemeenten kondigen - vanuit het niets - aan cliënten dat de zorg 'anders georganiseerd gaat worden', dat de lopende indicatie niet automatisch verlengd wordt en dat het pgb-bedrag waarschijnlijk fors wordt verlaagd. Daarna blijft het stil en is het wachten op een concreet gevolg. Dit veroorzaakt grote onzekerheid en veel stress bij mensen.

Gemeente Amsterdam

Het betreft een ouderinitiatief, gefinancierd vanuit pgb. De gemeente heeft in het voorjaar gezegd de aflopende indicaties te verlengen tot einde 2021, in afwachting van veranderingen bij de toekenning en tarieven van het pgb. Mondeling geeft de gemeente aan de tarieven drastisch te willen verlagen. Dat was in het voorjaar en sindsdien is niks meer over deze plannen vernomen. De ouders zitten in onzekerheid over hoe zorg geleverd en gefinancierd kan worden.

Limitering gecontracteerde partijen

Gemeenten beperken het aantal zorgaanbieders. Soms blijft er nog één over en hebben inwoners geen enkele keuze meer. Dit is tegen de wet en bijvoorbeeld het geval in de gemeenten Hollands Kroon, Veendam en Montferland.

Gemeente Montferland

“Tot mijn schrik zag ik dat gemeente Montferland nog maar met 1 partij gaat samenwerken voor thuiszorg. Dit betekent dat die organisatie alle macht krijgt en het 'slikken of stikken' is, al ben je niet tevreden over de organisatie wat betreft planning of kwaliteit van personeel. Kunnen jullie aan de Nationale Ombudsman voorleggen of zo'n monopolie is toegestaan is? En heb je als burger nergens inspraak als je gemeente dit beslist?”

Bang om je recht te halen bij de gemeente

Regelmatig komen meldingen binnen van mensen die niet meer in bezwaar durven gaan tegen een beslissing van de gemeente, terwijl ze daar wel goede gronden voor hebben. Ze zijn bang dat dit hun zaak geen goed zal doen of dat ze in de problemen komen met de voorzieningen die ze nog wel krijgen.

Gemeente op verzoek cliënte niet vermeld

Mevrouw is zo bang dat de gemeente achter haar melding komt, dat ze verzoekt die te verwijderen. Ze ziet ook af van bezwaarmaken.